

ban, azonképen a jövőben is még sokáig fogja az elméleti chemia munkáit foglalkoztatni. Than Károly felfogása az ügyet közelebb vitte a cél felé s az út, a melyet eddig legérthetőbben ő jelölt ki, legalkalmasabb arra, hogy rajta haladva, a homály ebben a nehéz kérdésben mennél előbb eloszoljék.

Előadásának érdekességét fokozta, hogy E. Pinerua st.-jagói egyetemi tanárnak a chemiai affinitásról szóló egyetemi beszédjét ismertette, a melynek nevezetessége, hogy Piñerua tanár a jelenleg élő nevezetes chemikusok véleményét. köztük Than Károlyét is, külön kérte e tárgyban s valamennyit egymás mellé állítva közölte. (Than K. ez ismertető előadását saját véleményének ki-fejtésével a februáriusi Pótfüzetben közöljük).

Élettani értekezéslet 1893 október 25-ikén.

1. Ónodi Adolf a *gyűrű-paizsisom működéséről* tartott előadást saját vizsgálatai alapján. A kutyának és nyulnak ez izmát nemcsak a felső gége-ideg, hanem a bolygó ideg egy ága is ellátja. Az izom működése abban áll, hogy az a gyűrűporczot fölemeli a paizs-porczhoz, mi által a gyűrűporcz hátulsó lemeze hátrahajlik. Ebből nemcsak a hangszalag megfeszülése származik, hanem egyszerű közeledése is a középvonalhoz, mely utóbbi, mint passzív mozgás, a megfeszülés nagyságához arányban jelenkezik. Előadó ezután anatómiai készítményen mutatta be az izom működésének eredményét.

2. Jendrassik Ernő *oltó-pipettát* mutatott be, a melyet azon célból szerkesztett, hogy vele bouillon-kultúrákat könnyen és fertőzés veszedelme nélkül lehessen beoltani s a fejlődő kultúrákból bármikor és akárhányszor próbákat kivenni.

1893 november 22-ikén.

1. Goldzieher Vilmos fiatal egyénen *veleszületett rendellenes szemhéjmozgás* esetét mutatja be. A 17 éves ember jobb szemhéja rágó mozgásaival egyidejűleg összecukódik. E szem felső szemhéja különben kissé benujt s a szemrés e miatt kisebb, mint az ellenoldali. Előadó ezen jelenséget kényszermozgásnak tartja és pedig attól feltételezve, hogy a szemhéjemelő izom központi magvának elsatnyulásával ez izmot a háromosztatú ideg látná el.

2. Goldzieher Vilmos A *torus-lencséről* értekezik. Ez új lencsenem az

astigmatismus javítására nézve nagy haladást jelez. Eddig az astigmatismus zavarai ellen csak hengeres üvegeket használtak, most olyan üvegeket is csiszolnak, melyek *torus* szerint vannak görbülve. A torus oly forgási felület, mely akkor keletkezik, ha egy körív a saját síkjában fekvő egyenes körül forog. Goldzieher megmagyarázza, hogy miben állanak dioptriai tekintetben a torus jó oldalai a cylinder felett, a miből kiderül, hogy a torus lencsék az astigmatismus javítására sokkal alkalmasabbak, mint a hengeres lencsék. Ahhoz még az a haszon is társul, hogy a torust meniscus-alakban (periscoposan) lehet csiszolni, a mi a cylinder-nél nem lehetséges.

3. Nagy Béla *Az idegsejtek alkati elváltozásairól elmébántalmakban*. Előadó vizsgálat tárgyává tette, vajjon különböző elmekórformákban az agykéregsejteken mutatkozik e kóros elváltozás? Eredményei kétségen kívülre tették, hogy az agykéregsejtek mind az előrehaladó, mind a heves kórformákban elváltoznak; de az elváltozás fokában különbség van: a mennyiben az előrehaladó kórformákban a sejtek *teljes*, a hevesekben pedig *részleges* elhalásukkal találkozunk. E lelet egyúttal megfejt, hogy az előbbieket miért gyógyíthatatlanok, az utóbbiak pedig miért gyógyíthatók.

4. Sarbó Artur demonstrálta végül Edinger új és igen czélszerű *rajzoló készülékét*.

Növényntani értekezéslet 1893 november 8-ikán.

1. Dr. Jurányi Lajos *helyreigazító észrevételeket tesz Strassburger »Ueber das Verhalten des Pollens und die Befruchtungsvorgänge bei den Gymnospermen«* című művére. Strasburger e munkájában több helyen hivatkozik az előadónak következő dolgozataira: 1. Ueber den Bau und Entwicklung des Pollens bei Ceratozamia longifolia (Pringsheim, Jahrb. f. wiss. Bot. Bd. VIII. 1870) 2. Ueber den Pollen der Gymnospermen. 1882. és 3. Beobachtungen über Kerntheilung. 1882. Strasburger értekezésének 1—3. lapján nagyon valószínűnek mondja, hogy az az adata, hogy a pollentömlő magva növekedése alatt a tömlőben oszlik, hibás észlelésen alapul. Hogy a pollentömlő magva csakugyan nem oszlik, erről ma már az előadó is meg van győződve, s ennél fogva felhasználja ezt az alkalmat, hogy ez állítását, mint a tényállásnak meg nem felelőt, e helyen visszavonja; de a mikor ezt teszi, reámutat egy-

úttal arra is, hogy mi adhatott alkalmat szóban levő állítására. A mint már a Gymnospermák himporáról szóló dolgozatában a *Ceratozamia longifolia* pollenjéről a 13. és 14. lapon közölte és a II. táblán a 40. ábrán lerajzolta, e pollenszemeknél némelykor előfordul, hogy a pollen kis sejtjeinek képződésekor az utolsó osztódás alkalmával létrejövő két sejtmag közt a választó fal ki nem fejlődik s ily esetben később a két leánymag közösen együtt fekszik a pollen nagy sejtjének plazmájában. Ha már most ilyen pollen alkot tömlőt, nagyon érthető, hogy a plazmában szabadon fekvő két mag a plazmával együtt vándorol a tömlőbe, ép úgy, mint a hogy a pollen nagy sejtjének a magva magában lép át a tömlőbe a normálisan folyó oszlás és választófal képződés után. Mivel a kis sejtek keletkezési módját a Cycadeáknál és Gnetaceáknál csak az ő 1882-ben közzé tett vizsgálatai derítették fel és állapították meg, — a mikor egyszersmind figyelmeztetett a megfelelő folyamatokra a Coniferáknál is és a *Pinus Laricionál* a pollen első oszlását meg is figyelte — ennél fogva ezek előtt az ily eseteket nem is volt lehetséges másként értelmezni, mint azon föltevéssel, hogy a pollentömlő magva oszlott. A 34. lapon Strasburger azt mondja »Guignard stellte entgegen den früheren Behauptungen von Jurányi, dass auch bei Ceratozamia die Theilungen im Pollenkorn mit einer jedesmaligen Längsspaltung der Kernfäden verbunden sei.« Az előadó soha és sehol értekezéseinek egy helyén sem állította, hogy a pollenszemekben a magoszlás fonalhasadás nélkül menne végbe, legkevésbé a magoszlásról irt tanulmányának Strasburger idézte 70—73. lapján, a hol a Cycadeák pollenje egyáltalán egy szóval sincsen említve; hisz dolgozatának épen 69—73. lapjain közli, hogy a fonalhasadás elterjedtségéről a növényeknél meg van győződve. Hogy a példák közt a Cycadeák pollenje nincsen említve, s hogy ezekről e folyamatot le nem rajzolta, az, mint most kitűnik, az ő kára ugyan, de azt hiszi ez a körülmény senkit sem jogosíthat fel arra, hogy neki a tényállásnak meg nem felelő s adatai értelmével homlok-egyenest ellenkező »állításokat« tulajdonítson, a mikor erre minden alap hiányzik.

Hogy a fentt mondottakat csak most hozza nyilvánosság elé, annak oka főleg az, hogy Strasburger szóban levő értekezése után vizsgálatait a Cycadeák pollenjén ismételni óhajtotta; e kívánságát azonban nem telje-

síthette, mert az idén Cycadeai him példányai nem virágoztak.

2. Cz ak ó K á l m á n ismerteti Simonkai Lajosnak Aradon (1893) megjelent »*Aradvármegye és Aradváros növényvilága*« című művét.

Örvendetesnek tartja vármegyéink ama törekvését, hogy természeti viszonyainknak tanulmányozását kiválóbb szakfértiainkra bízzák. Jellemzi s kiemeli a munka főbb tulajdonságait, nevezetesen, hogy tudományos tárgyalása daczára praktikus tekintetekkel is számol, tekintettel van ugyanis a kezdők, továbbá a gazdák és erdőbirtokosok kívánságaira. Előadja a floraterületre vonatkozó jellemvonásokat s felemlíti, hogy a speciális részben 1313 virágos s 494 virágtalan fajt, tehát összesen 1808 fajt sorol fel, nem említve a kultivált fajokat. Érdemül emeli ki, hogy minden csekélyebb eltérést nem használ fel új fajalkotáásra, de a hibridek nagy számát feltűnőnek mondja. A magyar neveket jól választja meg. A könyv igen szépen, a hol kell, lendülettel és magyatosan van megírva. A munkát melegen ajánlja a magyar flóra iránt érdeklődőknek.

3. Schlesinger S á m u e l ismerteti Dr. Löw Immanuel, szegedi főrabbi »*Aramaeische Pflanzennamen*« című lexicografiai művét, vonatkozással az »A. De Candolle: Sur l'origine des plantes cultivées« adataira. Előadó hivatkozik az utóbb jelzett mű egy jegyzetére, melyben De Candolle sajnálatának ad kifejezést, hogy a Dr. Löw-féle műben foglalt adatokat tekintetbe nem vehette, mivel a növénynevek aram és héber betűkkel jeleztenek benne. Dr. Löw művében pedig legkimerítőbb gyűjteményét látjuk az aram irodalomban található növénynevezéseknek: az aram nyelv az előázsiai kultúrának majdnem másfélezerden át kizárólagos műnyelve lévén, növénynevei is fontos szerepet játszanak a növénygeografiai adatok megállapításában, a mennyiben a növények spontaneitását sajátos elnevezésökből következtethetjük. Előadó az aram irodalom maradványai közé sorolja a zsidó misnát és gemarát, azaz a talmudot, s ennek vallástörvényi decisióinál rámutat a pontosságra, melyet a vallásos buzgóság a vallásgyakorlati törvényeknél okvetetlenül megkövetel, s részünkre is minden kétséget kizáró módon megőrizte az eredeti aram neveket oly tractatusokban, melyek mint a tractatus Peáh és Zeráim, az agrár és földművelési törvénykönyvek egyenesen az általánosan elterjedt, s Elő-Ázsiában ismert